

EKONOMIA

Zein da jomuga

ULA IRURETAGOIENA

Eraikinak albistegiaren lehen lerroa etorri dira; batzuk eraikitzen hasiak direlako, honakoa eraitsi egingo delako eta hangoa, eraikitzea posible egiten duen bidea asmatu bitartean, eraikina izango ez delako, oraingoz. Guztietan, eraikina polemikaren erdigunean, eraikina boteretsuen, jauntxokeriaren eta politikagintzaren jostailutxo bilakatu delako. Arkitekturak ezer gutxi inportatu du eraikinaren konplot hauetan. Ez du interesik eraikinak zer-nolako argitasun espazioak izango dituen, nola erlazionatuko den sarrera inguruarekin, zein izaerako afektuak sortarazi ditzakeen jakiteak edota ea eraikuntza sistemak berrikuntzarik dakarren galdetzeak.

Arkitekturari muzin egin arren, arkitekto eta politikariek bat egiten dute gauza batean, biek sinisten dute eraikin batek egoera bat aldatzeko duen gaitasunean. Baina eraikinen bertutea zikinduta gelditzen da arkitektoak eraikina bere super-egoaren manifestaziora zuzentzen duenean edota politikariak bozkak emango dion komunitate baten alde egiten duenean. Agian antzerkiaren ikusle garenon haserrea leunduko luke eraikinaren erabileraren aitortza entzuteak, lotsagabekeriaren ekintza ausarta bat sikiera. Dela laguntasuna, diru-inbestitza, jauntxoren batek bere aitari egindako promesa edo arerioa ahultzeko estrategia. Eraikinaren eraikuntzak gizatasuna irabaziko luke, akaso. Kontrara, miseria diskurtsiboa entzutea tokatzen zaigu: “Eraikin berriak kulturaren alde egingo du, ekonomiaren ziztatzailea izango da”.

Denok konprenitu dezakegu eraikin batek ahalbidetu ditzakeela gertaera asko, lagungarri izan daitekeela loturak katalizatzen. Espazioa gertakizunen lotzaile eta sustatzaile izan daiteke, beti ere, eta hemen dator marra zuzentzailea, “baldin eta giza-testuinguruak horretarako ehundurarik badu”. Testuinguruaren onarpenik gabe, eraikina ekintza inposatzaile bilakatzen da, hezurdura garesti bat, ez arkitekturarik ez agentziarik ez duena. ●

ANALISIA

Mozkorturismoa

LEIRE ARTOLA ARIN

Hasi da txotx denboraldia, eta herritarrek ilusioz ekin diote sagardotegietako upeletan ondutako uzta dastatzeari. Ezin huts egin urteroko errituari, euskal kultura bultzatzeko eta bizitzeko modu honi. Baina tradizio oro, nahi edo ez, aldatu egiten da, eta ohituraren funtsa lausotu egiten da maiz, *sidreroen* ikusmena tragoz trago lausotzen den bezala. Nola transmititu zaie belaunaldi berriei txotx denboraldia? Nola ulertzen dute egungo sagardozaileek –edo, besterik gabe, parrandazaleek– sagardotegiko zita?

“Urtariletik apirilera, asteburuero, esperientzia honetaz gozatu nahi duten adin guztietako pertsonen betetzen dira herriko kaleak”. Hala deskribatzen du denboraldia Hernaniko Udalaren webguneak. Ordea, kaleak bete baino gehiago, azken urteetan kaleek gainezka egiten dute, eta badirudi Astigarraga eta Hernaniko espazio publikoak *sidreroentzat* erreserbatuta daudela hamalau bat astez jarraian. Erraz esaten da: ia lau hilabete etengabeko festa erraldoian, mugarik nahi ez duen jende mozkorrez lepo.

Astigartar eta hernaniar askok ere festa nahi dute eta sagardoaren kultura gogoko dute, baina euren herrian hori egitea ukatzen zaie. “Larunbat arratsaldetan gure herrietako bizilagun asko euren bizitokitik kanporatuak sentitzen dira”, berretsi dute Astigarragako eta Hernaniko udal ordezkariak *Hartu ardura* kanpainaren aurkezpenean, eta ohartarazi dute “bizikidetzaz arazoak” sortzen dituela jendetzak. Txotx denboraldia eskuetatik joan zaiela onartu dute bi udalek, eta 2024ko denboraldia hasi berritan egoera kudeatzen laguntzeko bilera bat eskatu diete Gipuzkoako Foru Aldundiari eta Eusko Jaurlaritzari. Baina badu atzera bueltarik *gehiegikerien denboraldi* bilakatu den honek?

Begi-bistakoa da herriak ez daudela prest astero milaka turista sagardozaile jasotzeko. Autobusak saldoka, oihuak eta zarata gau eta egun, pixa bazter –eta erdiguztietan, sagardotegian neurritz jan eta edan ez duenaren oka plaza erdian, apartakutako autoak apurtuta... eta larriena: era guztietako erasoak. *Sidreroz* betetako kale eta tabernak ez dira segurua ez emakumeentzat, ez LGTB komunitateko pertsonentzat, ez pertsona arrazializatuentzat, ez gutxiengoaren parte den inorentzat ere. *Ez da sagardoa, zu zara. Hartu ardura* kontzientziazio kanpainaren bitartez erasoak saihestu nahi dituzte udalek. Baina urteroko kartel eta iragarkiek eragina dute alkoholaren eta beste drogen aitzakian erasoak egiten dituztenengan?

Sagardotegien kultura harro bultzatu da urteetan, eta bertako turistak nahiz kanpokoak erakartzeko goxoki aparta izan da. Arazoa da ez dela neurririk hartu turismo hori jasangarri egiteko, halakorik posible bada. Orain, egoera erabat kontrolatik kanpo dagoela, zaila da litroak edatera datozen *sidreroei* atzera egina-raztea. Nola mugatu herrirako jarduera ekonomiko garrantzitsua dena? Nork jarri behar ditu *mozkorturismoa* onbidertzeko tresnak? ●